

Oponentský posudek diplomové práce Jiřího Soukupa *Jak interpretovat Kafku? Kritika české recepce Kafkaova díla a pokus o nový přístup*

Předložená diplomová práce je z hlediska oponování vydatným soustem, neboť nabízí jak řadu důvodů ke chvále, tak naopak i řadu pochybností a otázek, jež by měly být při obhajobě zodpovězeny.

Volba tématu – recepce díla Franze Kafka v českém jazykovém kontextu a její kritické hodnocení a konceptualizace – musí být hodnocena pozitivně, protože, jakkoli to může znít překvapivě, takováto práce v českém kontextu dosud chybí. Je i logické, že oproti široce znějším titulu diplomové práce musel diplomant při psaní svůj záběr korigovat a v úplnosti pojednat jen českou recepci za Kafkaova života s rozšířením o „významné interpretace“ z období po Kafkaově smrti až po rok 1948 a o „zásadní milníky“ následné české recepce.

V tomto výchozím, víceméně heuristicky popisném zpracování chronologie vzniku a geneze publikování textů Franze Kafky až do roku publikování prvního knižního vydání jeho textů a v komentovaném popisu českých překladů a kafkovských ohlasů spatřuji také základní a nepochybnitelný přínos diplomové práce. Takto pečlivě okolnosti geneze Franze Kafky jako publikujícího autora v německém a posléze i českém kontextu nikdo nezpracoval nejen v našem, ale – v takto zevrubné a přehledné podobě – pokud vím, tak ani v mezinárodním kontextu. Za tuto část (do strany 32) a poté za celou bibliografii by diplomant zasloužil známku výborně a ještě i zvláštní poděkování za to, co pro lidstvo udělal. Napsat každou větu, ba i poznámku, pro něho nesporně znamenalo hodiny ověřování, kontrolování a precizního formulování. Respekt zalouží i spektrum sekundární literatury, kterou bere v potaz a kriticky hodnotí, čímž dochází k celé řadě tradovaných omylů, stereotypů a mýtů, které přesvědčivě vyvrací či koriguje. Stejně tak je navýsost užitečné, že Jiří Soukup nesleduje pouze textovou genezi a publikační směřování Kafkaových beletristických textů, ale věnuje pozornost i jeho textům profesním, „odborným“. I pozornost věnovaná Kafkaovu životu je v tomto ohledu produktivní a smysluplně korigovaná zřetelem k funkci, tedy k postižení okolností jeho tvorby.

Následující části práce ale vzbuzují větší a větší rozpaky. Náplň práce postupně vyvrací její titul („pokus o nový přístup“) i typologii recepce, slíbenou v Úvodu. Zdůvodnění z Úvodu (s. 6), že diplomant bude s postupem času postupovat víc a víc výběrově a bude se zaměřovat na jeden typ recepce, a to „filosoficky orientovaný výklad Kafky“ (s. 6), vzbuzuje při čtení pochybnosti a rozpaky, neb i v rámci tohoto typu výkladu nastane nečekaná redukce a kromě paušálních či evidujících shrnutí se de facto dostane pozornosti pouze českému překladu Calassovy knihy a diplomové práci Matěje Krále. Jakkoli mne těší, že diplomant v úvodu deklaruje snahu analyzovat a reflektovat svůj postup, v praxi toto úsilí selhává a text diplomové práce mi nikde nenabízí přesvědčivé – či alespoň srozumitelné – vysvětlení, proč se právě pro tuto volbu rozhodl. Chápal bych to jako postup dvou případových studií, ale přece jen bych byl rád, kdyby český překlad Calassovy knihy vsadil do širších souvislostí českého překládání textů o Kafkovi (Benjaminovy studie či Deleuze a Guattari: *Kafka: Za menštinovou literaturu*, česky 2001, jsou přece také filozoficky orientovaným výkladem, když už nebudeme spekulovat o míře filozofičnosti u jiných titulů). Stejně tak bych byl rád, kdyby původní pojetí navržené v diplomové práci Matěje Krále bylo – opět – vsazeno do širšího kontextu českých filozofických výkladů Kafkaova díla. Ono vybrat si ze všech českých prací o Kafkovi jednu nedávnou diplomovou práci a napsat diplomku o diplomce jistě lze a je to i vítaně originální, ale protože jde o tak nebyvalý krok, čekal bych jeho zdůvodnění a interpretaci: co a proč toto rozhodnutí znamená a co to vlastně o české filozofující recepci Kafkaova díla říká?

Česká recepce za Kafkaova života se – dle očekávání – ukáže jako materiálově nepřilíživě vydatná: jde jen o několik výčtových zmínek, o pár nekrologů a o překlady osmi krátkých

próz. Přesto už i zde by možná šlo jít i dále a provést třeba analýzu iniciačních překladů Mileny Jesenské: jaký Kafka do českého jazykového kontextu vlastně přichází?

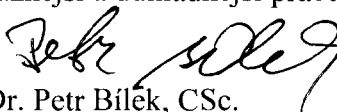
Česká recepce po Kafkově smrti do února 1948 je sice zachycena souhrnně a pečlivě, ale interpretační výkon vzniklý na základě bibliografické evidence jistě rozpaky vzbuzuje. Třeba apriorní paušalizací typu „krajně nedůvěryhodný *legendarista* Michal Mareš“ (s. 34). Michal Mareš je autor jistěže podivný, ale onálepkovat jej takto po čermákovsku – navíc bez uvedení jediného důvodu – se mi jeví jako poněkud podivné. Vždyť přece i nedůvěryhodní autoři vytvářejí zajímavé recepční obrazy! Vždyť přece cílem recepce čehokoli nemusí být podání co nejdůvěryhodnějšího obrazu! A tyto podivné paušalizace pokračují a v mém čtení bohužel i suplují nedostatek vůle k výkladové a interpretační práci. Říci, že o Liblické konferenci nás „zevrubně a dosti barvitě zpravuje Alexej Kusák“ (s. 35) či že cosi „správně, i když poněkud pateticky, popisuje Leoš Houska“ (s. 35) a neřici k tomu už nic víc jsou výkony učitele, hodnotícího své studenty, a nikoli výkony interpreta na poli literatury. Jako by diplomant na poslední chvíli dopisoval článek pro zítřejší rodinný časopis. Jinak si nejsem schopen vyložit, proč *Novou mysl* označuje (na s. 36) za komunistický časopis. Takto lze označit jakýkoli časopis vydávaný u nás začátkem 60. let – čili tím označením se neříká vůbec nic. Totéž platí pro ozvláštňení typu „Po srpnové soudružské výpomoci východních bratří“ (s. 37). Nevím, zda diplomant v únavě podléhá dnes tak oblíbené premise, že vnímatele je třeba bavit; proč mne ale baví ve stylu televizní estrády, netuším. Diplomantova unavenost sílí a sílí, a tak jsme na těchto stránkách nuceni číst věty typu „Také Josef Jedlička píše o Kafkovi“ (s. 37); proč se nám takto banálně verbalizuje bibliografická položka, zůstává mi záhadou. Když si diplomant troufne ohodnotit jednu z mnoha diplomových prací o Kafkovi jako „jednu z kvalitnějších“ (s. 39), proč neudělá jejich výčtový soupis?

Práce se opět nadechne k tvůrčímu, produktivnímu postupu přechodem ke kapitole druhé, „typologické“. Jak již bylo nicméně naznačeno výše, analýza oně Calassových „inspirace zvenčí“ je provedena bez jakéhokoli argumentačního vysvětlení, proč právě tento překlad diplomant volí. Je to analýza čtivá, podnětná a s jejími soudy a závěry nelze než souhlasit, ale v celku diplomové práce působí dojmem, že do ní byl vložen referát či seminární práce, vzniklá pro jiný kurz. A taktéž působí i referát o diplomové práci Matěje Krále. Opravdu bych rád slyšel vysvětlení, proč v Soukupově diplomové práci zabírá víc prostoru sumarizace posudků M. Petříčka a J. Čapka na Královu diplomovou práci, než kolik prostoru zabírá analýza sborníku z Liblické konference. Možná jsem příliš tradicionalistický, ale posudky na diplomku – jakkoli chytré a podnětné – jsou přece z hlediska české recepce nesrovnatelné s vlivem velice ambivaletní, nicméně „legendární“ konference z roku 1963. Druhou část diplomové práce tudíž nelze hodnotit lépe než známkou dobře; rozumím tomu, že diplomant nechtěl napsat konvenční práci, homogenní od začátku do konce, ale znepokojuje-li tím konvenčního čtenáře, měl by mu alespoň implicitně naznačit, proč takto postupuje. Jako oponent jsem tyto explikace či alespoň implicitní sebe-reflexi zvoleného postupu v práci nenašel.

V práci je poměrně málo překlepů či stylizačních nepřesností, cítím povinnost zmínit jedinou: na s. 32 nahoře je překlad Kafkova *Topiče* umístěn do časopisu *Kmen*, v polovině stránky se ale říká „překlad *Topiče* vydaný v časopisu *Červen*“; vyšel snad *Topič* v obou časopisech?

Výtečná úroveň první části diplomové práce poněkud paradoxně trestá diplomanta tím, že její druhá část se jeví jako výkon o poznání slabší, rozpačitý a unavený. Proto navrhuji celek diplomové práce hodnotit známkou **velmi dobře**, s jistým politováním, že nesplněná očekávání se budou muset „stát předmětem další, závažnější a důkladnější práce“ (s. 62).

V Praze dne 16. 5. 2010

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.